

PM Utveckling av firandet av Sveriges nationaldag

PM från Carl Heath, senior forskare i RISE till Martin Brothén, Generalsekreterare i Stiftelsen Sveriges Nationaldag

Förord

I min roll som senior forskare vid RISE har jag haft förmånen att på uppdrag av Stiftelsen Sveriges Nationaldag på djupet sätta mig in i utmaningarna och möjligheterna som Sveriges nationaldag står inför. Att skriva denna rapport i en tid präglad av betydande globala omvälvningar har gett arbetet perspektiv. Jag har kommit att utforska och lära mig mer om nationaldagen och dess roll idag, och möjliga utveckling. Genom arbetet och alla de intervjuer, samtal och möten jag har haft, har jag kommit att förstå vikten av att vårda och utveckla nationaldagen som en symbol, och som ett tillfälle för firande, för gemenskap och för reflektion.

Jag uttrycka min tacksamhet för att ha fått delta i detta viktiga arbete. Samtalen med människor från olika delar av landet, och med olika perspektiv och syn på firandet av nationaldagen, har inte bara bidragit till värdefulla insikter utan också påmint mig om det engagemang som finns för att utveckla samhället i gemenskap. Det har varit ett utmanande, men framför allt inspirerande, arbete som jag kommer att bära med mig för framtiden.

Introduktion

Denna rapport är ett resultat av ett uppdrag som initierades i början av 2022. Uppdraget har sitt ursprung i en önskan att förstå och utveckla firandet av Sveriges nationaldag, med en ambition att skapa ett mer inkluderande, engagerande och meningsfullt firande som speglar det moderna Sverige. Syftet med uppdraget är att genomföra en analys av det nuvarande nationaldagsfirandet, identifiera dess styrkor och utvecklingsområden, och föreslå förslag på utveckling syftandes till att förbättra och förnya firandet i ett långsiktigt perspektiv.

Detta arbete har utförts av RISE - Research Institutes of Sweden, statens forskningsinstitut, som bidragit med tvärvetenskaplig och bred kompetens inom områden som samhällsvetenskap, design och innovation. Huvudförfattare är Carl Heath, senior forskare, i samarbete med Kristina Söderberg, forskare, RISE. Projektet har utgått från metoder hämtade från tjänste- och servicedesign, vilket innebär att användarens behov och perspektiv har varit i centrum för arbetet. Genom att använda en behovsfokuserad och medskapande metodik har vi strävat efter att genomföra en analys och ge rekommendationer som är relevanta och meningsfulla för att åstadkomma ett ökat, brett och inkluderande firande av nationaldagen.

Arbetet har omfattat en rad olika aktiviteter, inklusive workshops, intervjuer och deltagande observationer. Dessa har genomförts i samband med det officiella firandet på Skansen samt i län och kommuner runt om i Sverige. En större serie intervjuer med aktörer med anknytning

RISE Research Institutes of Sweden AB

till nationaldagsfirandet, samt en gruppering övriga aktörer från näringsliv, lokalsamhällen och civilsamhälle, samt med olika perspektiv har genomförts. Samtal har också förts rörande firandet av nationaldagen i utlandet. Vidare har en analys genomförts avseende relevanta internationella exempel på nationaldagsfiranden för att få en utökad förståelse för hur olika länder firar sina nationaldagar.

Analys av nuvarande nationaldagsfirande

Nationaldagen på Skansen

På Skansen i Stockholm sker det officiella firandet och kännetecknas av en formell och ceremoniell atmosfär. De centrala inslagen i firandet på Skansen inbegriper den beridna cortégen med musikkår från Slottet till Skansen, utdelning av flaggor och fanor till föreningar i civilsamhället som ansökt om detta, tal av Kungen, talmannen och andra offentliga personer, samt musikaliska och kulturella framträdanden. Skansens firande är föremål för nationell uppmärksamhet genom en TV-sändning som gör det möjligt för människor över hela landet att delta i firandet på distans.

Utifrån de respondenter som intervjuats med erfarenhet av nationaldagsfirandet på Skansen framträder bilden av en dag fylld av stolthet, gemenskap och samling. Respondenterna lyfter fram både den ceremoniella aspekten och de djupare betydelser som denna dag innebär för dem. För de intervjuade som deltar i firandet på Skansen, med dess beridna cortége och musikkårer, utdelning av flaggor och fanor, samt de högtidliga tal av Kungen och musikframföranden, skapas en känsla av kontinuitet och förbindelse med Sveriges historiska arv. Denna traditionella ram ger evenemanget en formell prägel som uppskattas av många, men det är också de musikaliska och kulturella framträdandena som ger firandet dess särskilda karaktär. Dessa inslag betonar Sveriges kulturella mångfald och ger utrymme för olika kulturella uttryck, vilket i intervjuerna framhävs som särskilt värdefullt.

Merparten av respondenterna belyser en önskan om att se en utveckling av firandet på Skansen. Flera respondenterna framför förslag om att inkludera ännu mer av Sveriges kulturella och samhällliga mångfald i programmet och att skapa fler interaktiva inslag som kan engagera besökarna på ett mer direkt sätt. Inte minst framkommer ett behov av att skapa tydligare förutsättningar för att gestalta hela landets firande i den nationella tv-sändningen, samt att göra upplevelsen i TV mer angelägen och inkluderande för bredare och fler målgrupper, så som barn och unga. Vidare framkommer det bland respondenterna en önskan efter att balansera det traditionella som firandet inbegriper, med nutid och framtid, för att göra firandet mer levande, relevant och aktuellt för fler grupper i samhället. Ett förflyttat fokus på nationaldagsfirandet där det illustrerar såväl dåtid som nutid och framtid erbjuder också en möjlighet att i firandet ge uttryck för den stolthet och de värden som står att finna i exempelvis bragder som genomförts under det gångna året, upptäckter som gjorts eller konst- och kultur som fått särskild uppmärksamhet. Flera respondenter gör jämförelser mellan sändningen av Nobeldagen den 10 december och nationaldagsfirandet, och pekar på möjligheter att inspireras av porträtteringen av Nobeldagen för att åstadkomma ett ökat och bredare intresse.

Firande i län och kommuner

I kontrast till det officiella firandet på Skansen, presenterar län och kommuner en mer diversifierad bild av nationaldagsfirandet. I många län och kommuner har dagen blivit en tillfälle för lokala samhällen att sammanstråla och fira, ofta med aktiviteter som är mer informella och familjeorienterade. Dessa inkluderar lokala marknader, konserter, sportaktiviteter och gemenskapsdrivna festivaler. I vissa fall har kommunen eller en annan

offentlig aktör tagit initiativ till att införliva specifika lokala traditioner eller historiska aspekter i firandet, vilket bidrar till en känsla av lokal identitet och samhällstillhörighet.

I Sveriges län och kommuner varierar arrangörerna av nationaldagsfiranden avsevärt, vilket speglar en bredd av initiativ och engagemangsnivåer på lokal nivå. Ofta är det länen och kommunerna själva som står som huvudarrangörer av dessa firanden, antingen direkt genom kommunens kultur- eller evenemangsavdelningar eller i samarbete med lokala föreningar och organisationer. Dessa samarbeten kan även inkludera offentliga institutioner, men även civilsamhälle och det lokala näringslivet. I ett antal städer och tätorter är nationaldagsfirandet mer omfattande, med en rad olika aktiviteter och evenemang som organiseras över hela dagen. Dessa större firanden kan inkludera corteger, konserter, tal av landshövding eller kommunstyrelsens ordförande. På vissa platser kan nationaldagen även ses som ett tillfälle att stärka den lokala identiteten och kulturen, med inslag som är unika för just den regionen eller kommunen. Samtidigt finns det platser där nationaldagsfirandet är mindre framträdande eller till och med helt saknas. Detta kan bero på en rad faktorer, såsom begränsade resurser eller avsaknad av lokala arrangörer och initiativ för att organisera firandet.

Denna variation i hur nationaldagen firas över landet illustrerar utmaningarna som ligger för handen vid en strävan att skapa ett gemensamt firande i hela landet som samtidigt tillåter utrymme för lokal särart och identitet. För att adressera denna variation och de utmaningar som följer med den, förutsätts en utveckling som inbegriper ett anpassat och flexibelt angreppssätt som beaktar de skilda behoven och förutsättningarna i olika delar av landet.

Det finns även en identifierad diskrepans mellan firandet på Skansen och de lokala firandena i kommunerna. Skansens evenemang tenderar att dominera den nationella uppmärksamheten, vilket kan leda till att lokala firanden uppfattas som mindre synliga eller värderade. Utformningen av det officiella firandet på Skansen, samt även den variation av former av firanden som återfinns i län och kommuner, innebär också att vissa grupper i samhället inte alltid upplever sig inkluderade eller representerade i firandets nuvarande format. Exempelvis är det officiella firandet på Skansen och dess TV-sändning framförallt inriktad mot en vuxen publik, vilket leder till ett mer begränsat intresse för detta firande bland barn och unga och barnfamiljer. På motsvarande sätt kan firanden i län och kommuner komma till uttryck på olika sätt som inte självklart intresserar delar av befolkningen.

Exempel på lokala firanden

Nedanstående kortfattade beskrivningar av lokala firanden ger en översikt över hur Sveriges nationaldag uppmärksammas i olika delar av landet, varje med sina unika traditioner och aktiviteter, men alla med ett gemensamt syfte att förena och fira.

I Norrtälje samlas invånarna i Societetsparken för nationaldagsfirandet, en dag som präglas av en medborgarskapsceremoni, musikunderhållning och olika aktiviteter för gemenskap. Höjdpunkten inkluderar utdelningen av Norrtälje Nyckel, ackompanjerat av högtidstal och gemensamt sång av nationalsången.

I Linköping äger firandet rum i Gamla Linköping där traditionen hålls levande med ett brett utbud av familjeorienterade aktiviteter och underhållning. Besökare kan förvänta sig musikframträdanden, lek och spel för barn, högtidstal och en ceremoniell flagghissning. En medborgarskapsceremoni arrangeras också för att välkomna nya svenska medborgare.

Uppsala firar nationaldagen i Stadsträdgården genom Kulturernas karneval, ett evenemang som hyllar staden kulturella mångfald. Programmet inkluderar dans och uppträdanden som ger besökarna möjlighet att uppleva en rikedom av kulturella uttryck.

I Malmö sker firandet på Stortorget som innefattar högtidliga tal, musik och uppvisningar. Evenemanget innehåller medborgarceremonier, och genomförs i samverkan mellan Malmö stad, Länskommittén Sveriges Nationaldag och Malmö Citysamverkan.

Göteborgs bidrag till nationaldagsfirandet består av en konsert i Slottsskogen, framförd av Göteborgs Symfoniker, samt av medborgarceremonier, ringdans, flaggor, körsång, parader, sömnad, slöjd, fika och lotter.

Luleå står värd för en parad från Kyrktorget och musikframträdanden av Blåsningen, kulturskolans blåsorkester, tillsammans med tal av lokala dignitärer. Evenemanget fortsätter sedan med program i Stadsparken och på Kulturens hus, vilket bidrar till en mångsidig firandeupplevelse.

I Jönköping är Rådhusparken centrum för nationaldagsfirandet, med en välkomstceremoni för nya svenska medborgare, mingel, fika och underhållning av Kulturskolan. Eftermiddagen präglas av hyllningar till idrottsmästare och utdelningar av den svenska flaggan och kulturstipendier.

I Halmstad bjuds det på ett traditionsenligt firande på Hallandsgården i Galgberget, där kommunen inbjuder till en dag fylld av nationaldagsfirande, vilket understryker det lokala engagemanget och firandets betydelse.

Faktorer som påverkar nationaldagsfirandet

I utredningsarbetet och vid intervjuer har ett antal faktorer identifierats, som på olika sätt påverkar dagens firande av nationaldagen.

Röd dag

Det var först 1983 som den 6 juni officiellt blev Sveriges nationaldag, och från och med 2005 är den även en allmän helgdag, vilket innebar att annandag pingst togs bort som helgdag. Beslutet att göra nationaldagen till en röd dag syftade till att stärka dess betydelse och status som helgdag. Man ville ge den en mer framträdande omständighet, och skapa en gemensam plattform för firande. Att nationaldagen är en röd dag innebär att de flesta människor är lediga från arbete och skola, vilket ger möjlighet till gemensamma firanden och aktiviteter över hela landet. Detta kan ses som en fördel eftersom det kan bidra till att främja sammanhållning. Det skapar också förutsättningar för organisering av aktiviteter för ett organiserat firande. Samtidigt medför det också vissa begränsningar. Eftersom skolorna är stängda, kan det samtidigt vara svårare att organisera evenemang som involverar barn, då de ej är organiserade i skolan denna dag.

Avsaknad av samlande traditioner och aktiviteter

Nationaldagsfirandet idag omfattar en rad olika aktiviteter på både nationell, regional och lokal nivå. Trots detta har det identifierats en brist på traditioner och aktiviteter som engagerar hela det svenska folket på ett samlande sätt. Det officiella firandet på Skansen i Stockholm utgörs idag framförallt av ceremoniella moment som kombineras med kulturella framträdanden. Firandet på Skansen sänds via SVT och gör det möjligt för individer över hela landet att ta del av firandet. Denna sändning har dock idag inte den allmänna folkliga samlande funktion som den skulle kunna ha. På lokal och regional nivå sker en mångfald av former av firanden som ofta återspeglar det lokala och regionala kulturarvet och lokalsamhällets institutioner. Aktiviteter är ofta mer informella och inriktade på familjer och syftar till att stärka känslan av samhörighet och gemenskap. Dessa firanden varierar dock stort och ser mycket olika ut, och utgör inte idag en samlande tradition. Till skillnad från andra länder, samt andra högtider i

Sverige, saknas samlande traditioner knutna till aktiviteter som formas runt traditioner av mat och dryck.

Firande i turbulenta tider

I en tid präglad av betydande globala omvälvningar bör utvecklingsarbetet kring nationaldagen sättas i ett större sammanhang och perspektiv. Ett utredningsarbete bör kunna bidra till ett svar på frågan om vad vi vill uppnå med ett gemensamt och inkluderande firande på en nationaldag. Historien ger oss exempel på hur viktig en gemenskap kan vara i förhållande till en orolig samhällsutveckling som utmanar oss. Hit hör pandemin som vi nyligen genomlevt, den pågående klimatkrisen, omfattande migrationsströmmar, det geopolitiska skiftet på grund av Rysslands krig i Ukraina, vår tids ekonomisk osäkerhet och den snabba teknologiska utvecklingen. Samtliga utgör exempel på sådant som påverkar samhället och oss alla på djupet. Vår samtids komplexitet understryker behovet av sammanhållning och gemenskap. Det gör nationaldagen till en betydelsefull symbol och viktigt tillfälle att komma samman för det svenska samhället idag och imorgon baserat på en berättelse om dåtiden. Det handlar om vikten av att vårda och utveckla nationaldagen som en symbol för vårt land med de värden och värderingar det står för. 6:e juni är därmed ett tillfälle för firande, för gemenskap och reflektion. En sådan gemenskap är av betydelse också i ett perspektiv av den samhällsliga motståndskraft som behövs i turbulenta tider. En sådan samhällsviktig gemenskap kan förankras i hur vi väljer att uppmärksamma och fira det vi har gemensamt.

Tät period av högtider

Vid sidan av hur själva firandet kommer till uttryck på Skansen samt i län och kommuner, är en faktor som påverkar nationaldagsfirandet och dess roll i det offentliga rummet dess närhet i tid med andra evenemang och helgdagar. I den period då nationaldagen infinner sig i rent kalendariskt, återfinns flera olika helgdagar, aktiviteter och evenemang som förefaller leda till viss konkurrens om uppmärksamhet och resurser, både från arrangörers och allmänhetens sida. Detta kan i sin tur komma att påverka beslut för hur nationaldagen uppmärksammas och firas. Exempel på andra högtider, evenemang och aktiviteter i perioden i vilket nationaldagen ligger är Kristi himmelfärdsdag, skolavslutningar samt midsommarhelgen. I synnerhet midsommar återkommer respondenter till i intervjuer. Med dess djupt rotade traditioner och omfattande firanden över hela landet, beskriver respondenter hur de upplever att midsommarfirandet överskuggar nationaldagsfirandet som sker bara några veckor innan. Några respondenter menar på att nationaldagsfirandet med fördel skulle flyttas till midsommar då detta syns vara den mest festliga dagen på året.

Nationaldag eller 6:e juni?

En ytterligare komplexitet i samband med firandet av Sveriges nationaldag ligger i benämningen av högtiden. I Sverige idag refereras dagen oftast som "nationaldagen", vilket är en benämning som primärt fokuserar på dess nationella aspekt, även om begreppet "6 juni" också används tidvis. Vid en jämförelse med andra länder används i många fall datumet för att benämna ländernas nationaldagar. Norges "17:e maj", USA:s "Fjärde juli" och Frankrikes "14:e juli" kan ses som exempel. Denna skillnad i benämning kan påverka hur dagen uppfattas och firas. Ett datum kan ge en neutral grund som kan tillåta en mångfald av berättelser, traditioner och aktiviteter att samsas under en gemensam rubrik. Att framhäva "6:e juni" kan också ge möjlighet att ladda dagen med fler värden och perspektiv. Det ger utrymme för att inte bara fira nationens historia och identitet, utan också för att uppmärksamma andra viktiga aspekter som frihet, mångfald, demokrati och framåtblickande. I ett internationellt perspektiv kan en sådan förändring i benämningen bidra till att skapa en starkare känsla av unicitet och särskiljning för dagen. Medan termen "nationaldagen" är generisk och kan tillämpas på många

länder, specificerar "6:e juni" en unik dag i den svenska kalendern. Detta kan hjälpa till att stärka dagen som en särskild högtid i det allmänna medvetandet och understryka dess betydelse i den svenska kulturen och historien.

Länsstyrelsernas arbete med nationaldagen

Ett ytterligare perspektiv på nationaldagsfirandet rör organiseringen av firandet i länen. Länsstyrelserna och landshövdingarnas engagemang för firandet spelar idag en viktig roll i organiseringen och genomförandet av nationaldagsfirandet på regional och lokal nivå. Firandet i de olika länen varierar betydligt efter intresse, engagemang och förutsättningar. Länsstyrelserna, under ledning av landshövdingarna, ansvarar för att koordinera firandet, vilket kan involvera en rad olika aktiviteter och evenemang som är anpassade till respektive läns specifika historia, karaktär och behov. I ett antal län finns länskommittéer som understödjer arbetet i planering och genomförande av nationaldagsfirandet. I andra län genomförs projektledningen av en enskild tjänsteperson i länet. Respondenter pekar på hur instruktioner och förslag som kommer från Stiftelsen Sveriges Nationaldag är av stort värde för länsstyrelsernas arbete med att organisera firandet. Dessa riktlinjer bidrar till att säkerställa en viss grad av enhetlighet och sammanhang i firandet över hela landet, samtidigt som de ger utrymme för lokala anpassningar. Genom att ta emot och implementera dessa förslag kan länsstyrelserna enklare planera och genomföra firanden.

Länsstyrelserna har också i viss omfattning och i högst olika grad en koordinerande funktion i nationaldagsfirandet, som underlättar för att på kommunal nivå planera och organisera firanden av nationaldagen i ett lokalt sammanhang. Genom att fungera som intermediärer mellan den nationella nivån och Stiftelsen Sveriges Nationaldag, och kommuner med deras lokala initiativ, bidrar länsstyrelserna till att främja en känsla av enhetlighet och samhörighet, samtidigt som de kan uppmuntra lokala firanden. Länsstyrelsernas engagemang i firandet stöder inte bara en bredare förankring av nationaldagen i samhället men underlättar också för ett mer inkluderande och mångfacetterat firande.

Internationell utblick

En översiktlig beskrivning av hur andra länder firar sina nationaldagar bidrar till insikter i de många sätt som ett land kan välja att fira. Varje land har utvecklat egna traditioner och ceremonier som tar utgångspunkt i deras historia och kultur. Men samtidigt som nationaldagar kan firas på många olika sätt i olika länder, finns där mönster och gemensamma attribut bland olika länders firanden, som kan bidra till förståelsen för utvecklingen av Sveriges nationaldag. Nedan ges en kort beskrivning av fyra länders firanden, som står som illustration för ett antal generella iakttagelser som återges därefter.

Norge

Norges nationaldag, även känd som Syttende mai (17:e maj), firas till minne av att Norges författning undertecknades den dagen år 1814. Detta markerade en kort period av självständighet för Norge innan unionen med Sverige, som upplöstes 1905. Firandet av nationaldagen är en stor händelse i Norge och präglas av flera traditioner, inklusive barnparader, orkestrar, folkdräkter och konsumtion av specifika maträtter. En av de mest framträdande traditionerna är barnparader, där barn och ungdomar marscherar genom städer och byar med musikkåror och norska flaggor. I Oslo passerar paraden kungslottet, där den kungliga familjen vinkar från balkongen. Dessa parader är en central del av firandet och visas på nationell TV. En annan tradition är att bära "bunad", Norges traditionella folkdräkt. Dessa dräkter varierar beroende på var i landet man kommer ifrån och bärs ofta under nationaldagsfirandet. Om man inte väljer att bära en folkdräkt, bör man klä sig formellt. Mat är

en viktig del av firandet. Det finns inga officiella regler, men det är vanligt att äta varmkorv och glass under dagen.

Finland

Finlands nationaldag, även känd som självständighetsdagen, firas den 6 december till minne av landets självständighetsförklaring från Ryssland år 1917. Denna dag markerar en viktig händelse i Finlands historia, då landet efter att ha varit en del av Sverige fram till 1809 och därefter under ryskt styre, slutligen blev en självständig nation. Firandet av denna dag är fyllt med traditioner som speglar Finlands kultur och historia. Självständighetsdagen präglas av officiella ceremonier och minnesstunder för att hedra dem som kämpat för Finlands självständighet. Dessa inkluderar bland annat gudstjänster, militärparad, konserter, fester arrangerade av kommuner, studentkårernas fantåg till hjältegravarna på kvällen samt presidentens mottagning på slottet, med ett par tusen inbjudna ämbetsmän, diplomater och andra gäster, framförallt sådana som under året har gjort något särskilt för Finland eller presidenten annars vill uppmärksamma. Det är en tillställning som många finländare följer via tv. Många finländare tänder två levande ljus i sina fönster på kvällen.

Frankrike

Frankrikes nationaldag, även känd som Bastiljdagen, firas den 14 juli. Dagen är en påminnelse om stormningen av Bastiljen 1789, en avgörande händelse som signalerade början på den franska revolutionen och banade väg för landets frihet från monarkiskt styre. Som en allmän helgdag är Bastiljdagen omfattad av en rad festligheter som speglar Frankrikes rika kultur och historiska arv. I Paris är en central del av dagen en stor militärparad, som bevittnas av landets president samt inbjudna dignitärer. Firandet fortsätter in på kvällen med fyrverkerier runt om i landet och med Paris fyrverkeri över Eiffeltornet som ett av de mest ikoniska inslagen. Konserter och offentliga tillställningar anordnas över hela landet. Gator och torg fylls av franska flaggor och dekorationer i landets färger – blått, vitt och rött – vilket skapar en atmosfär av fest och patriotism. Bastiljdagen är på många sätt en dag då fransmännen reflekterar över de värden som republiken står för: frihet, jämlikhet och broderskap.

USA

USA:s självständighetsdag, Fourth of July, är en av de mest betydelsefulla och festliga dagarna i USA. Denna dag markerar årsdagen av antagandet av självständighetsförklaringen år 1776, då de tretton amerikanska kolonierna officiellt förklarade sig självständiga från brittiskt styre. Firandet av denna dag är djupt förankrat i den amerikanska kulturen och historien, och det är en federal helgdag som omfattas av en mängd traditioner och festligheter som speglar landets rika kulturella arv och patriotiska anda. Festligheterna inleds ofta med parader i städer och samhällen och många amerikaner bidrar till firandet genom att hänga ut flaggan utanför sina hem. Grillfester och picknickar är väsentliga delar av firandet, där familjer och vänner samlas för att njuta av traditionell amerikansk mat. Dessa sociala sammankomster ackompanjeras ofta av musik, och när dagen övergår till kväll, bjuds det ofta på fyrverkerier, en tradition som går tillbaka till den första årsdagen av självständigheten 1777.

Generella iakttagelser från andra länders firanden

Mat och dryck

En iakttagelse från dessa exempel är att mat och dryck ofta förekommer i olika länders nationaldagsfirande. Mat och dryck spelar ofta en viktig roll i firandet av nationaldagar världen över och fungerar som kulturella symboler som förmedlar och firar nationell identitet och gemenskap. Gemensamma måltider under dessa högtider erbjuder en möjlighet för

sammanhållning och firande av kulturell mångfald genom att dela traditionella rätter och drycker som speglar landets kulturella arv och kulinariska historia. Måltiden som inslag i firande är också framträdande i andra svenska helgdagar och högtider, såsom jul, midsommar och påsk. Måltiden fungerar som en länk mellan det förflutna och nutiden, där traditionella recept och maträtter överförs från generation till generation och bidrar till en fortsatt kulturell kontinuitet som är i ständig utveckling och förändring. Således är mat och dryck under nationaldagar och andra högtider inte bara en fråga om festlig mat, utan också ett kulturellt uttryck för gemenskap.

Gemenskap i ett nationellt firande

I firandet av nationaldagar är det vanligt att länder organiserar ett centralt nationellt firande som även sänds i nationell radio och TV, vilket utgör en viktig samlingspunkt för nationen. Detta firande tenderar ofta att vara mer ceremoniellt till sin natur, med inslag som är utformade för att återspegla och hylla landets historia, dess nuvarande samhällstillstånd och framtid. Sändningar av det nationella firandet är ofta utformade för att tilltala en bred målgrupp, med målet att engagera och beröra invånare över hela landet. Det nationella firandet fungerar även som en samlande kraft som binder samman lokala firanden med det nationella genom en gemensam estetik och symbolik, där landets flagga ofta står i centrum som en samlande markör. Denna samverkan mellan det nationella och det lokala firandet skapar en sammanhängande upplevelse av nationaldagen, där individer, oavsett var de befinner sig, kan känna sig del av en större nationell gemenskap.

Lokala sammankomster

Fysiska sammankomster såsom parader, torgfester och konserter är också de ofta vanligt förekommande inslag i firandet av nationaldagar och andra högtider, som tjänar praktiska och symboliska funktioner i samhällslivet. Dessa evenemang möjliggör för människor att samlas och dela upplevelser, vilket förstärker känslan av gemenskap och nationell tillhörighet. Parader erbjuder en visuell representation av historia och kulturella arv, medan fester och marknader på torg och konserter skapar utrymme för deltagande och interaktion bland deltagare. Sammankomster som dessa kan bidra till att stärka sociala band och skapa delaktighet i lokalsamhället, särskilt när aktiviteter arrangeras i samverkan mellan exempelvis kommuner och lokalt civilsamhälle. Sammankomster bidrar också till att göra firanden tillgängliga för en bred publik, genom att aktiviteter och evenemang hålls på offentliga platser och riktar sig till breda målgrupper. Genom att inkludera olika former av kulturella uttryck och underhållning, såsom musik, dans, idrott och andra kulturupplevelser säkerställs också ett bredare engagemang och lokal förankring. En viktig aspekt är hur dessa firanden ofta inbegriper aktiviteter som är lämpliga för alla åldersgrupper, vilket främjar en känsla av inkludering och deltagande över generationer.

Förslag och rekommendationer

Stiftelsens ekonomiska och organisatoriska förutsättningar

De resurser och den organisation som stiftelsen har idag är anpassade för att förvalta ett uppdrag Stiftelsen Sveriges Nationaldag haft under lång tid. Stiftelsen har idag inte de organisatoriska och ekonomiska förutsättningar som förutsätts för att åstadkomma ett utvecklat nationaldagsfirande. Det finns idag sannolikt lokala firanden vars budget överstiger den insats som sker för firandet i riket i stort. För att möjliggöra en vidare utveckling och implementering av ett utvecklingsarbete i ett längre perspektiv förutsätts en förstärkt organisation med 3-4 personer samt en ökad ekonomisk ram för samverkan, kommunikation, marknadsföring samt genomförande av vissa aktiviteter. En ökad omfattning i stiftelsens verksamhet skulle även

betyda ytterligare kostnader avseende kansli och administration då en större del av dessa kostnader täcks informellt. Stiftelsens organisering bör även fortsättningsvis vara nära knuten till Riksdagsförvaltningen.

Stiftelsens organisering

Stiftelsen bör överväga införandet av arbetsgrupper för att stärka det nationella engagemanget för firandet, och skapa bättre förutsättningar för andra att bli en del av det nationella löpande arbetet än de som idag återfinns i styrelsen. Arbetsgrupper, under ledning av en styrelserepresentant och faciliterade av ett kansli, bör tillsättas inom ett antal områden för att bredda inklusion och engagemang. Exempel på arbetsgrupper kan vara en arbetsgrupp för civilsamhällets aktörer, en för näringslivet, en för myndigheter och offentliga verksamheter samt en för kultur- och medieaktörer. Den så kallade Stockholmskommittén med ansvar för planering av firandet bör likställas med en arbetsgrupp. En motsvarande arbetsgrupp bildas för koordinering av länsstyrelserns arbete i län och kommuner. Denna arbetsgrupp bör också ha en direkt anknytning till landshövdingarnas årliga möte. Vid organisering av arbetsgrupper och tillsättning av ledamöter bör en mångfald av perspektiv beaktas, för att säkerställa ett brett engagemang och deltagande i samhället.

6:e juni

Stiftelsen bör i sin kommunikation strategiskt benämna nationaldagen som "6:e juni" för att stärka dess unika identitet och skapa en unik särskiljande benämning också till andra länders nationaldagar. Genom att framhäva det specifika datumet i kommunikation kan stiftelsen bidra till en ökad igenkänning och förankring av dagen både nationellt och internationellt. Denna benämning understryker dagen som en viktig händelse i den svenska kalendern och bidrar till att skapa en starkare koppling, inte bara till Sveriges historia och kulturella arv, utan samtidigt skapa förutsättningar för en bredare illustration av vad ett firande av Sverige kan innebära.

Kommunikation och marknadsföring

En utvecklad verksamhet bör upprättas för att kommunicera och marknadsföra allt det befintliga arbete som redan bedrivs nationellt, i län och kommuner. En kommunikationsstrategi för nationaldagen upprättas och årligen implementeras, utvärderas och uppdateras. Kommunikationsverksamhet avseende nationaldagen bör innebära kommunikativt material som kan nyttjas av alla andra aktörer som vill fira. Genom att tillhandahålla stödjande kommunikativt material, med därtill hörande grafisk profil, mallar och logotyper säkerställs ett mera enhetligt uttryck för nationaldagen. Ett samlat kommunicerande material kan även innehålla förslag på format, metoder och arbetsätt för den som i en lokal eller regional kontext, i en organisation i civilsamhället, i det offentliga eller i näringslivet önskar utveckla dess firande. Kommunikationsarbete bör ske i samverkan med andra för firandet centrala aktörer genom de av stiftelsen upprättade arbetsgrupperna. För att förbättra och effektivisera kommunikationen kring Sveriges nationaldag föreslås ett antal åtgärder som syftar till att stärka Stiftelsen Sveriges nationaldags kommunikativa förmåga, samt dess förmåga att samverka med andra aktörer. En effektiv kommunikationsstrategi är avgörande för att öka medvetenheten, deltagandet och engagemanget i nationaldagsfirandet på nationell, regional och lokal nivå:

- Förstärka stiftelsens kommunikativa förmåga genom kompetens och resurser inom kommunikation. Det är av vikt att stiftelsen utrustas med tillräckliga resurser och kompetens inom kommunikationsområdet. Detta innebär att anställa personal med rätt kompetens samt att tillhandahålla de budgetmedel som krävs för att genomföra effektiva kommunikationskampanjer. En sådan satsning skulle möjliggöra för

stiftelsen att på ett professionellt sätt hantera all extern och intern kommunikation, inklusive digital marknadsföring, public relations och mediakontakter.

- Utveckla arbetssätt för att utforska, pröva och genomföra initiativ för att förnya och förstärka nationaldagsfirandet. Genom en förstärkning av stiftelsens organisation skapas förutsättningar för att kontinuerligt bedriva ett utvecklings- och förnyelsearbete av firandet av Sveriges nationaldag. Ett exempel på ett utvecklingsinitiativ finns bilagt denna rapport (PM Nationaldagsfika).
- Utveckla förmågan att ge stöd för kommunikation specifikt till länsstyrelser, samt bredare till lokal nivå, näringsliv och civilsamhälle genom upprättade arbetsgrupper. Genom att nyttja de arbetsgrupper som föreslås för kommunikativt strategiskt arbete kan stiftelsen ge riktat stöd till länsstyrelser och andra lokala aktörer, inklusive näringsliv och civilsamhälle. Arbetsgrupperna skulle kunna fungera som plattformar för kunskapsutbyte och samordning av kommunikationsinsatser, där stiftelsen kan tillhandahålla verktyg, rådgivning och visst material som stödjer lokal och regional kommunikation kring nationaldagsfirandet.
- Förstärka ett strategiskt kommunikativt arbete tillsammans med befintliga nätverk av kommunikationschefer i stat, regioner och kommuner. Genom att arbeta strategiskt tillsammans med befintliga nätverk av kommunikationschefer inom staten, regioner och kommuner kan stiftelsen dra nytta av redan etablerade kanaler och expertis. Samarbetet skulle syfta till att samordna budskap och kommunikationsinsatser, för att säkerställa en enhetlig och kraftfull kommunikation kring nationaldagen över hela landet. Detta strategiska samarbete skulle även underlätta utbytet av bästa praxis och innovationer inom kommunikationsområdet.

En samlande webbplats

Ett utvecklingsarbete av webbplatsen nationaldagen.se bör genomföras. Vid sidan av ett uppdaterat informationsmaterial bör antal ytterligare funktioner övervägas. Exempel på sådana kan vara:

- Databas med tillhörande informationsvisualisering och sökfunktion. Genom en funktion kan aktörer som organiserar firanden av nationaldagen, oavsett de är län, kommuner, ideella organisationer eller företag anmäla och beskriva deras firanden som en aktivitet. Dessa aktiviteter blir därefter sökbara utifrån ett antal kriterier (så som plats, tid, målgrupp, typ av firande och så vidare). På så vis blir det möjligt att visualisera och med alla dela allt det firande som redan pågår. Denna databas blir också ett värdefullt verktyg för att få kontakt med alla de aktörer som genomför och organiserar firanden, för att på så vis bättre kunna dela information, utbyta erfarenheter, samt stärka firanden ute i landet.
- Verktygslåda. En digital verktygslåda med grafisk profil, mallar, logotyper, checklistor, marknadsföringsmaterial och annat material för att understödja ett regionalt och lokalt arrangemang för firande kan finnas tillgängligt. Genom en sådan verktygslåda underlättas firanden runt om i landet, och erbjuder också aktörer större möjlighet att göra ett firande i samma kommunikativa anda som det offentliga firandet.
- Information om och berättelser omkring utdelningen av fanor och flaggor. På webbplatsen nationaldagen.se föreslås en sektion där föreningar som mottagit fanor och flaggor vid nationaldagsfirandet beskrivs genom korta redogörelser. Dessa beskriver hur tilldelningen av en fana eller flagga har påverkat deras verksamhet. Syftet med sektionen är att dokumentera och belysa betydelsen av utdelningen från ett

organisatoriskt perspektiv, genom att samla in och presentera faktiska erfarenheter av mottagande föreningar.

Förslag på åtgärder för det officiella firandet på Skansen

Åtgärderna nedan syftar till att göra det officiella firandet på Skansen mer inkluderande och engagerande för en bredare publik, inklusive inbjudna gäster, allmänheten på plats samt tittare av TV-sändningen:

- Design för tre målgrupper (inbjudna gäster, allmänhet på plats samt de som ser TV-sändningen). För att effektivt engagera alla tre målgrupper bör designen av det officiella firandet på Skansen ses över. Detta innebär att balansera fokus så att det balanseras mellan inbjudna gäster, och samtidigt skapa en upplevelse som är tilltalande för allmänheten på plats och för tittare via TV-sändningen. Genom att anpassa programinnehåll, interaktion och presentation kan firandet bli mer tillgängligt och engagerande för en bredare publik, med tydligare kommunikation och interaktiva inslag som tilltalar olika åskådargrupper. Detta arbete bör utvecklas i samarbete inom ramen för Stockholmskommittén och med förstärkning av kompetens från SVT och Skansen.
- Fanor och flaggor. Utdelningen av fanor och flaggor är en viktig del av ceremonin. För att optimera denna del av firandet kan hanteringen av utdelningen organiseras på ett sätt som upprätthåller dess ceremoniella värde, samtidigt som det inte tar upp för mycket tid under den TV-sända delen. Detta skulle kunna innebära att införa en mer effektiv och symbolisk utdelningsprocess, som kan vara visuellt engagerande utan att kräva lång tid, vilket gör det lättare att kommunicera dess betydelse även i TV-format. Det kan också finnas andra scenarion att överväga.
- Bredare perspektiv. För att göra det officiella firandet på Skansen mer relevant och engagerande för en bredare målgrupp bör perspektivet utvidgas. Detta kan innebära att inspireras av andra stora TV-sända evenemang, såsom Nobelfirandet, genom att inkludera inslag som hyllar kulturell mångfald, innovation, och samhällsengagemang. Genom att bredda innehållet för att omfatta teman som är aktuella och resonera med ett brett spektrum av tittare, kan firandet bli mer inkluderande och intressant för en större publik. Detta skulle inte bara öka intresset för sändningen men också kunna bidra till att stärka känslan av nationell samhörighet och stolthet.

Förslag på åtgärder för att stödja länskommittéer

För att förstärka landshövdingars och länskommittéers arbete och bidra till ett mer enhetligt och effektivt firande av Sveriges nationaldag över hela landet, föreslås nedan åtgärder. Dessa åtgärder syftar till att förbättra samverkan, kommunikation och erfarenhetsutbyte mellan länsstyrelser och Stiftelsen Sveriges nationaldag.

- Upprättande av en länskommitté hos respektive huvudman i stiftelsen, det vill säga en länskommitté i varje län. Genom utveckling av funktionen länskommitté säkerställs en organisatorisk förmåga att ombesörja en samlad organisering av nationaldagsfirandet. En samlad organisering stärker förmågan att utveckla det nationella firandet, men innebär också förstärkta möjligheter för lokala och regionala firanden att återspeglas och synliggöras i en nationell kontext.
- Förstärka den systematiska dialogen mellan kontaktpersoner vid länsstyrelser och stiftelsen. En regelbunden och strukturerad dialog mellan länsstyrelserna och stiftelsen är grundläggande för att samordna insatser och säkerställa att alla parter har de förutsättningar som krävs för att effektivt bidra till firandet. Denna dialog bör omfatta

samverkan avseende kommunikation, utbyte av förslag på aktiviteter och samordning av dessa. Genom att etablera tydliga kommunikationskanaler och regelbundna mötestillfällen för frågor som rör kommunikation, arbetssätt och utveckling över tid kan samarbetet stärkas och bidra till en mer sammanhängande nationell firande.

- Understödja länsstyrelsernas kommunikation. För att skapa ett enhetligt visuellt uttryck och underlätta länsstyrelsernas kommunikationsarbete, bör stiftelsen utveckla och tillhandahålla ett förstärkt kommunikativt material, så som grafisk profil, mallar, checklistor, förslag på arbetssätt och annat material som länsstyrelserna kan använda i sitt kommunikationsarbete och genomförande av firande. Materialet ska också kunna nyttjas av lokala aktörer, näringsliv och civilsamhälle i län och kommuner.
- Förstärka samverkan kring firandet på en operativ nivå. Genom att etablera plattformar för erfarenhetsutbyte och god praxis mellan länen kan värdefulla insikter och framgångsrika initiativ delas och implementeras över hela landet. En sådan operativ samverkan skulle inte bara bidra till att lyfta fram och sprida goda exempel på firanden, utan även stärka känslan av gemenskap och samarbete mellan olika regioner. Detta kan uppnås genom workshops, webbseminarier och liknande för utbyte mellan länskommittéerna.

Förslag på åtgärder för att stödja lokala initiativ, näringsliv och civilsamhälle

För att effektivisera och stärka stödet till lokala initiativ, näringsliv och civilsamhället i samband med firandet av Sveriges nationaldag, föreslås följande åtgärder:

- Stöd till lokala initiativ möjliggörs genom den förstärkta webbplatsen hos stiftelsen, samt genom länsstyrelserna. En förbättrad och mer resursstark webbplats kan erbjuda verktyg, information och vägledning för lokala arrangörer. Länsstyrelserna kan fungera som en direktkontakt för lokala initiativ och bistå med specifik support och rådgivning anpassad efter lokala behov och förutsättningar.
- Stöd till civilsamhälle och näringsliv utvecklas genom upprättandet av arbetsgrupperna som beskrivits tidigare, och som blir arenor för ett utvecklat nationellt engagemang. Dessa arbetsgrupper ska fungera som plattformar för samverkan och dialog mellan stiftelsen, civilsamhället och näringslivet, för att tillsammans utveckla och koordinera aktiviteter som berikar firandet av nationaldagen.
- Stiftelsen Sveriges Nationaldag har ett systematiskt uppföljnings- och utvärderingsarbete som inbegriper att lyssna in och ta del av goda exempel från alla aktörer, inklusive lokala, regionala, näringsliv, och civilsamhälle. Detta innebär att stiftelsen aktivt samlar in, utvärderar och delar framgångsrika initiativ och projekt. Genom ett systematiskt uppföljnings- och utvärderingsarbete kan stiftelsen bidra till att lyfta och sprida goda exempel, vilket kan inspirera och motivera till nya initiativ över hela landet.

Förslag på åtgärder för att stödja firandet av Sverige i utlandet

För att bredda och förstärka firandet av Sveriges nationaldag internationellt föreslås följande åtgärder:

- Utveckla stiftelsens samverkan med Svenska Institutet och utrikesdepartementet för att säkerställa en samverkan rörande firandet vid landets beskickningar och SI:s övriga nationaldagskommunikation internationellt. Genom ett förstärkt samarbete med Svenska Institutet kan stiftelsen utnyttja SI:s erfarenhet och nätverk för att effektivt

kommunicera och koordinera firandet av Sveriges nationaldag utomlands, vilket kan bidra till en stärkt och mer enhetlig bild av Sverige internationellt.

- Utveckla berättelsen om nationaldagen och det aktuella firandet för en internationell målgrupp på stiftelsens webbplats. Detta innebär att anpassa och berika innehållet på webbplatsen med målet att göra informationen om Sveriges nationaldag och dess firande tillgänglig och intressant för en internationell publik. Genom att tillhandahålla berättelser, historik och aktuella händelser på flera språk kan stiftelsen bidra till en ökad förståelse och intresse för Sverige och dess kultur bland människor utanför landets gränser.
- Förstärka samverkan och arbetssätt rörande medie- och kommunikationsarbete för att tillhandahålla en förstärkt bild av det svenska nationaldagsfirandet mot en bredare internationell målgrupp. Detta kan innebära att utveckla strategier och initiativ som syftar till att öka synligheten och närvaron av Sveriges nationaldag i internationella medier. Genom att samarbeta med SI, ambassader, konsulat och andra svenska representationer utomlands kan stiftelsen arbeta målinriktat med att sprida information och engagemang kring nationaldagsfirandet, vilket kan bidra till att stärka Sveriges varumärke och kulturella utbyte i en internationell kontext och så tillvida bidra till bilden av Sverige i utlandet.

Vid protokollet,

Carl Heath

Senior Forskare

Prototypande Samhälle

RISE